

Vlaams
Parlement

ingediend op **1239** (2016-2017) – Nr. 1
12 juli 2017 (2016-2017)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid
uitgebracht door Sabine Vermeulen

over een opvolgingsbespreking
van het verslag van het Rekenhof
over aquacultuur in Vlaanderen

Samenstelling van de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid:

Voorzitter: Jos De Meyer.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Jelle Engelbosch, Danielle Godderis-T'Jonck, Sofie Joosen, Sabine Vermeulen, Peter Wouters;

Jos De Meyer, Bart Dochy, Tinne Rombouts, Johan Verstreken;

Herman De Croo, Francesco Vanderjeugd;

Els Robeyns, Steve Vandenberghe;

Bart Caron.

Plaatsvervangers:

Vera Celis, Matthias Diependaele, Bert Maertens, Marius Meremans, Wilfried Vandaele, Tine van der Vloet;

Robrecht Bothuyne, Lode Ceyssens, Michel Doomst, Jan Durnez;

Lydia Peeters, Freya Saeys;

Rob Beenders, Kurt De Loor;

Johan Danen.

Toegevoegde leden:

Stefaan Sintobin.

INHOUD

1. Uiteenzetting door minister Joke Schauvliege.....	4
1.1. Specifiek Vlaams beleidsplan	4
1.2. Mogelijkheden inplanting aquacultuurbedrijven.....	4
1.3. Wetenschappelijk en praktijkonderzoek ondersteunen	5
1.4. Begeleiding van starters ondersteunen	5
1.5. Financiële risico's voor kandidaat-ondernemers beperken	5
1.6. Netwerking in de sector blijven ondersteunen.....	5
2. Uiteenzetting door het Rekenhof	6
3. Bespreking	7
Gebruikte afkortingen	10

Op 14 juni 2017 organiseerde de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid een opvolgingsbespreking van het verslag van het Rekenhof aan het Vlaams Parlement 'Aquacultuur in Vlaanderen', met Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, en Jan Meyus, eerste auditeur van het Rekenhof.

In het verslag 'Aquacultuur in Vlaanderen' (*Parl.St.* VI.Parl. 2013-14, nr. 37/1), goedgekeurd in de Nederlandse kamer van het Rekenhof op 10 december 2013, analyseert het Rekenhof de aquacultuursector in Vlaanderen en formuleert een aantal aanbevelingen.

Op voorstel van het Rekenhof organiseerde de commissie een opvolgingsbespreking over dit verslag.

1. Uiteenzetting door minister Joke Schauvliege

Minister *Joke Schauvliege* schetst dat de vraag naar eiwitten toeneemt door de groeiende wereldbevolking. Tegelijk is er nood aan een goed beheer van de visbestanden binnen de grenzen van een zo duurzaam mogelijke opbrengst. De bevolkingstoename in Azië maakt dat de export van daar naar Europa afneemt. Europa vraagt daarom aan zijn lidstaten om de productie in aquacultuur te verhogen.

Vlaanderen was volgens de minister proactief en maakte al in 2012, nog voor aquacultuur integraal deel werd van het EFMZV, een visietekst op over de toestand en de vooruitzichten van die jonge sector in ontwikkeling. Het Rekenhof voerde een onderzoek over de startperiode. Dat resulteerde in een rapport met zes aanbevelingen die ter harte genomen werden. De minister overloopt de aanbevelingen en de acties die naar aanleiding ervan zijn ondernomen.

1.1. Specifiek Vlaams beleidsplan

De eerste aanbeveling betrof het opstellen van een specifiek beleidsplan in overleg met de sector, waarin doelstellingen en indicatoren worden geformuleerd. Er is gebruik gemaakt van het Operationeel Programma van het EFMZV om een Nationaal Strategisch Plan voor Aquacultuur toe te voegen. Vlaanderen en Wallonië hadden evenwel heel andere beleidsopties en dus is er een eigen Vlaams beleidsplan opgemaakt met eigen doelstellingen en indicatoren als deel van het nationaal plan.

Het Rekenhof had aangeraden dat te doen in overleg met de sector en dat is ook gebeurd, stipt de minister aan. De sector heeft onder impuls van de Universiteit Gent een aquacultuurplatform geïnitieerd. Er was evenwel geen georganiseerd overlegorgaan, merkt de minister op. Dat is er gekomen met de oprichting van een strategische stuurgroep voor aquacultuur die de hele sector omvat en het beleid adviseert.

Vlaanderen koos als strategische optie voor RAS. Omwille van nieuwe ontwikkelingen wordt het Vlaams aquacultuurplan herzien in de loop van 2017. Er doen zich ook opportuniteiten voor in de maricultuur en in aquacultuur in open plassen, deelt Joke Schauvliege mee.

1.2. Mogelijkheden inplanting aquacultuurbedrijven

De tweede aanbeveling behelsde het stimuleren van lokale overheden om bij de opmaak van ruimtelijke uitvoeringsplannen ook de mogelijkheden voor inplanting van aquacultuur niet uit te sluiten. Startende bedrijven ervoeren dat initieel niet als een hinderpaal. In VLAREM en in het Soortenbesluit zijn specifieke bepalingen opgenomen, onder meer om te verhinderen dat exotische soorten ontsnappen in de

waterlopen. Het besluit van de Vlaamse Regering om de omgevingsvergunning in te voeren, zorgt ervoor dat de bevoegde overheden in overleg een globaal advies uitbrengen. Voor een dossier officieel ingediend wordt, is een projectvergadering mogelijk. Aanvrager en overheden kunnen dan in overleg gaan. Recent keurde de minister een project goed waarbij Inagro op zoek gaat naar geschikte locaties voor aquacultuur in Vlaanderen.

1.3. Wetenschappelijk en praktijkonderzoek ondersteunen

De derde aanbeveling vroeg om steun te blijven verlenen aan de verbetering van de kennis door wetenschappelijk onderzoek en praktijkonderzoek, in het bijzonder onderzoek naar zuinige watersystemen. Tijdens de programmaperiode 2007-2013 werd vanuit het Europees Visserijfonds in totaal 1,34 miljoen euro steun verleend aan wetenschappelijk onderzoek en praktijkonderzoek en aan onderzoeksfaciliteiten. In het nieuwe programma voor de periode 2014-2020 wordt voorzien in ongeveer 5 miljoen euro voor aquacultuurprojecten in Vlaanderen. Daarbovenop levert Vlaanderen ook nog 5 miljoen euro cofinanciering. De focus in deze periode ligt op productie. Van de middelen gaat een derde naar innovatie via wetenschappelijk onderzoek en praktijkonderzoek en daarvan is intussen iets meer dan 1 miljoen euro toegekend, geeft de minister mee.

1.4. Begeleiding van starters ondersteunen

Een vierde aanbeveling ging in op het verlenen van steun aan de begeleiding van potentiële starters op technisch, financieel en juridisch vlak. Het voornaamste aanspreekpunt voor de starters, potentiële investeerders en ondernemers is de aquacultuurconsulent. Die is gesitueerd in het praktijkcentrum Inagro. Daar worden vragen beantwoord over biologie en technologie in de aquacultuur. Hij heeft een adviserende rol, maar de consulent heeft ook de opdracht om een netwerk uit te bouwen om relevante informatie uit binnen- en buitenland te verspreiden. Ook de coördinatie van onderzoek binnen de sector behoort tot de taken. Starters kunnen zo gemakkelijk in contact komen met relevante spelers. Er is ook een facilitator aangesteld op wie investeerders een beroep kunnen doen om subsidiemogelijkheden te onderzoeken. Een heel pakket aan middelen is voorbehouden voor financiële ondersteuning, ook voor startende bedrijven, met een maximumsubsidie van 40 percent, schetst de minister.

1.5. Financiële risico's voor kandidaat-ondernemers beperken

De vijfde aanbeveling stelt dat de financiële risico's beperkt moeten blijven. De voorkeur gaat uit naar een eenmalige staatssteun in plaats van een waarborg. De risico's worden in de eerste plaats beperkt gehouden door een adviserende rol voor alle investeringsprojecten. Een investeerder kan tevens rekenen op de sterk aanwezige kennis in de Vlaamse onderzoeksinstellingen zoals ILVO, KU Leuven, UGent of Odisee Hogeschool.

De minister stelt een aantal ondersteunde projecten voor zoals Fish 2 Be voor snoekbaars, Aqua4C voor omegabaars en CreveTec, dat bezig is met de productie van gamba's. Het zijn nichemarkten met bijzonder succesvolle starters, aldus Joke Schauvliege.

1.6. Netwerking in de sector blijven ondersteunen

De laatste aanbeveling van het Rekenhof gaat in op de netwerken die aquacultuur moeten blijven ondersteunen. Dat moet ervoor zorgen dat de sector efficiënt kennis kan uitwisselen met meer visibiliteit.

Het Vlaams Aquacultuurnetwerk wordt continu ondersteund op diverse wijzen. Vanaf 2012 wordt jaarlijks een symposium georganiseerd dat alle betrokkenen samenbrengt. Gastheren waren onder meer Inagro, de Vlaamse Visveiling, UGent, Odisee Hogeschool, VLIZ en ILVO. Het aantal aanwezigen varieerde van vijftig tot honderd mensen. De aanwezigheidslijst is in te kijken op de website www.aquacultuurvlaanderen.be. Ook netwerking kan zo worden versterkt. Op de website staat ook uitgebreide informatie over de Vlaamse aquacultuur, relevante bedrijven, onderzoeks- en kennisinstellingen, aquacultuurnetwerken en projecten. Het wettelijke en wetenschappelijke kader worden op de website toegelicht en er zijn aankondigingen te vinden van nieuwigheden, evenementen en opleidingen. Met vragen kan men steeds terecht bij het departement of bij de aquacultuurconsulent, besluit minister Joke Schauvliege.

2. Uiteenzetting door het Rekenhof

Jan Meyus, eerste auditeur bij het Rekenhof, stelt dat het onderzoek van het Rekenhof naar aquacultuur uit 2013 eerder ongebruikelijk was. Het was veeleer exploratief dan beoordelend. Er werd nagegaan wat de oorzaken konden zijn van de lage aquacultuurproductie in Vlaanderen. De aanbevelingen strekten ertoe mogelijke hinderpalen en belemmeringen aan te pakken.

De eerste aanbeveling was om een specifiek Vlaams beleidsplan voor aquacultuur te ontwikkelen, in overleg met de sector, en doelstellingen te formuleren. Er is in overleg een Vlaamse visietekst tot stand gekomen die deel zou uitmaken van het Belgisch Nationaal Strategisch Plan voor Aquacultuur. De strategische stuurgroep aquacultuur Vlaanderen heeft in 2013 dergelijke tekst opgesteld. De strategische adviesraad is onder meer samengesteld uit vertegenwoordigers van de overheid, mensen uit de onderzoekssector en mensen uit de commerciële sector. De ideeën die in de tekst vervat zitten, vonden hun weg naar het nationaal plan, bevestigt de spreker. Soms krijgt iets wel een ander etiket. Zo wordt een kritische factor al eens een prioriteit, maar de ideeën zijn terug te vinden. Het gros van de actiepunten die naar voren zijn geschoven door de strategische stuurgroep staan ook in het Belgisch aquacultuurplan.

Het Rekenhof stipt wel aan dat het Nationaal Strategisch Plan voor Aquacultuur vooropstelt dat de productie in Vlaanderen tegen 2022 toeneemt tot 430 ton per jaar of 3,4 miljoen euro per jaar. Dat impliceert dat men wel degelijk gericht is op productie en niet louter op het verder ontwikkelen van kennis.

De Vlaamse strategie legt heel sterk de nadruk op RAS. Het Nationaal Strategisch Plan voor Aquacultuur zou evenwel in 2017 worden herzien. Eind oktober moet dat rond zijn. De herziening heeft juist te maken met nieuwe opportuniteiten die geen gebruik maken van recirculatiesystemen. De minister liet op 22 mei 2017 weten dat vier aquacultuurprojecten subsidies zouden ontvangen. Een ervan behelst aquacultuur in open plassen, twee andere gaan over maricultuur. Geen van beide vormen komen voor in het nationaal plan, stipt de spreker aan. Maricultuur is echter wel opgenomen in de visietekst. De kweek in plassen wordt niet expliciet uitgesloten. Doorgaans wordt wel aangenomen dat zoetwater-aquacultuur in open vijvers niet het productiesysteem voor de toekomst van een duurzame aquacultuur kan zijn. Algemeen is de eerste aanbeveling alvast uitgevoerd, stelt Jan Meyus.

Wat de tweede aanbeveling betreft, met name het stimuleren van lokale overheden om bij de opmaak van uitvoeringsplannen de mogelijkheid van aquacultuur niet uit te sluiten en eventueel in locaties te voorzien, meldt de minister in beleidsnota's dat dat element in de strategische stuurgroep wordt meegenomen. Er zouden ter zake geen problemen te noteren zijn bij startende

bedrijven in landbouw- of industriegebieden, voor zover is voldaan aan de uitbatingvoorwaarden. Dat is gemakkelijk voor recirculatiesystemen.

Na een oproep zijn diverse projecten ingediend om geschikte locaties te vinden, zo luidt het in een antwoordnota van de minister. Eén van de gesubsidieerde aquacultuurprojecten betreft inderdaad een haalbaarheidsstudie naar 'land based' aquacultuur. Er wordt aandacht in besteed aan de toelaatbaarheid van aquacultuurvestigingen. Dat zit dus op het juiste pad, aldus de spreker.

Bij de derde aanbeveling inzake de kennisverbetering werd specifiek verwezen naar onderzoek naar waterzuinige productiesystemen. Voor de periode 2014-2020 wordt voorzien in 10 miljoen euro voor aquacultuur, waarvan ongeveer een derde gereserveerd is voor toepasbare innovaties. De nadruk ligt op de toename van de productie. Het Rekenhof voegt eraan toe dat nog andere subsidies mogelijk zijn via IWT en Onderwijs. Ook de derde aanbeveling wordt uitgevoerd, aldus de spreker.

De minister somde de gewestmaatregelen op die moeten dienen om de vierde aanbeveling uit te voeren, met name technische en juridische steun blijven verlenen aan potentiële starters. Er is sprake van een website, een infoloket, een aquacultuurconsulent en het project AquaVlan 2. Ze geven uitvoering aan de vierde aanbeveling.

In de vijfde aanbeveling van het Rekenhof kwam de financiële ondersteuning aan bod. Het doel is de financiële risico's voor de kandidaat-ondernemer, vooral in de opstartfase, te beperken door waarborgen en/of subsidies te blijven verlenen, wel na kritische selectie en conform de Europese regelgeving. Twee derde van de 10 miljoen euro is volgens de minister bestemd voor investeringssteun voor drie productiesites. Een systeem van bankgaranties wordt niet uitgebouwd, stelt de administratie, want het is administratief vrij log en vergt een lange opvolgingsperiode. Het geeft ook mogelijk discussies bij overname. Toch is er in overheidssteun voorzien. Een selectiecomité binnen de strategische stuurgroep voor aquacultuur adviseert de overheid bij de investeringsprojecten over de technische aspecten. Daarnaast is er een advies van het begeleidingscomité voor meer administratieve aspecten. Het Rekenhof acht de subsidiebeslissingen derhalve weloverwogen en goed geadviseerd, aldus Jan Meyus.

De zesde aanbeveling betrof een blijvende ondersteuning van netwerking ten behoeve van efficiënte uitwisseling van kennis en meer visibiliteit. Een website en het fysiek samenbrengen van mensen in de adviesraad moet dat volgens de minister bewerkstelligen, samen met de consulent en een jaarlijks symposium. Ook die aanbeveling wordt dus uitgevoerd, besluit Jan Meyus. Globaal kan het Rekenhof besluiten dat de aanbevelingen goed worden uitgevoerd.

3. Bespreking

Sabine Vermeulen hoorde in de toelichting van het Rekenhof dat de aanbevelingen worden uitgevoerd, maar hoorde hier en daar ook een kleine kritische noot. Dat vindt ze geen probleem.

Het rapport dateert van 2013 en vier jaar later is de aquacultuursector in Vlaanderen nog klein. Er is wel wat gerealiseerd intussen, stelt de spreker, en dan vooral op het vlak van kennis. Die kennis omzetten in reële productie blijkt nog moeilijk.

Vlaanderen telt een wereldleider van voeding voor larven via de kweek van artemia of pekelkreeftjes, merkt het lid op. Het is een echte voortrekker en men lijkt vaak te vergeten dat ook dat tot aquacultuur behoort.

Blijvend probleem is volgens Sabine Vermeulen het plaatsgebrek in Vlaanderen. Op zee wordt het dringen, aangezien de Noordzee een van de drukst bevaren routes is. Aquacultuur een plaats geven, wordt dus dringend. Aan land zijn er enkele mooie voorbeelden te noemen, zoals het kweken van omegabaars, bovendien een mooi voorbeeld van RAS. Er zijn ook al nieuwe, innovatieve projecten goedgekeurd, twee op land en twee op zee.

In eerste instantie wordt de technische haalbaarheid gecontroleerd, daarna de economische. Het omegabaarsproject is succesvol, al mag men niet vergeten dat het is opgezet door een doctorandus die ondernemer werd, aldus Sabine Vermeulen. Dat gebeurt niet elke dag, maar het lid hoopt dat men meer mensen daartoe kan aanzetten.

Het lid oppert ook het mogelijke onderzoek naar aquacultuur in leegstaande zwembaden, een idee dat uit Nederland afkomstig is.

Bart Dochy acht het een goede zaak dat men vertrekt vanuit een onderzoeksfase rond technische haalbaarheid voor een kleine sector in Vlaanderen. Het lid is blij met de inspanningen van ILVO, VLIZ en Inagro en alle andere betrokkenen. Om de omslag te maken naar de praktijk zijn de bedrijfseconomische aspecten van belang, stelt het lid. Wijst marktonderzoek uit dat er een voldoende grote markt is die bereid is om een prijs te betalen die kweek rendabel maakt?

Het lid merkt ook iets eigenaardigs op. De minister stelt voorop dat er in agrarisch gebied mogelijkheden zijn om aquacultuur in te planten. Het verslag van het Rekenhof stelt echter op pagina 36 dat het in agrarisch gebied principieel kan, maar dat het departement RWO ervan uitgaat dat bij een aanvraag een vergunning bijna zo goed als geen kans maakt. Argumenten zijn dat het bedrijf moet aansluiten bij bebouwde gebieden, dat er hergebruik moet zijn van bestaande bedrijfsgebouwen of uitbreiding van bestaande sites. Dat alles krijgt prioriteit. Lijkt het de minister niet interessant om de toepassing van de wetgeving via een omzendbrief beter te duiden?

Jos De Meyer herinnert aan het werkbezoek van de commissie in 2016 aan Aqua4C in Kruishoutem. Het bood zicht op het innovatieve karakter, het hoogtechnologische aspect en de zware investeringen van de sector. Tegelijk werden ook de opportuniteiten duidelijk van die nichemarkt. Het overtuigde het lid alvast van de mogelijkheden voor de sector in Vlaanderen op termijn, mits de nodige ondersteuning. De sector verdient groeikansen, vindt Jos De Meyer.

Jan Meyus van het Rekenhof voegt nog toe dat er wel degelijk al marktstudies zijn gebeurd, in het kader van AquaVlan.

De passage in het rapport over de vestiging van aquacultuur in agrarisch gebied is gebaseerd op informatie van de administratie, die het Rekenhof als correct interpreteert, stelt de spreker. Men kan dus aannemen dat het praktisch zeer moeilijk ligt, ook al is het juridisch niet uitgesloten.

Minister *Joke Schauvliege* stelt dat aquacultuur relatief nieuw is. Vandaar de praktische bezwaren, ook al bestaat juridisch wel de mogelijkheid. Met de introductie van de omgevingsvergunning wordt evenwel veel meer ingezet op het vooroverleg, argumenteert de minister. Er worden verschillende diensten samengebracht met het oog op een gezamenlijk advies. Dat lijkt haar voor aquacultuur ook een oplossing.

Als er meer aanvragen komen, wordt ook de nood groter, stelt de minister. Zij ziet alvast opportuniteiten en wil zeker overwegen om een omzendbrief te schrijven die duiding geeft en algemene aanbevelingen over hoe om te gaan met respectieve vragen.

Er ligt ook een nieuwe Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening ter bespreking voor in het parlement. Met de nieuwe codex kunnen een aantal oude belemmeringen opgeheven worden. Voor het agrarisch gebied zal dat misschien geen oplossing zijn, maar daar speelt interpretatie en omgangswijze een grote rol, besluit de minister.

Jos DE MEYER,
voorzitter

Sabine VERMEULEN,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

EFMZV	Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij
ILVO	Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek
IWT	Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie
KU Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
RAS	Recirculation of Aquaculture Systems
RWO	Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed
UGent	Universiteit Gent
VLAREM	Vlaams reglement betreffende de milieuvergunning
VLIZ	Vlaams Instituut voor de Zee